

Verslag ontwikkelgesprek Bachelor en Master Onderwijswetenschappen Universiteit van Amsterdam

Op 24 en 25 mei 2023 zijn de bacheloropleiding en masteropleiding Onderwijswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam gevisiteerd en beoordeeld door een extern panel van deskundigen. De uiteindelijke beoordeling wordt gedaan door de NVAO (Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie). Aansluitend op de beoordeling vond op 25 mei 2023 een ontwikkelgesprek plaats met vertegenwoordigers van de opleidingen in de vorm van twee themasessies. In het licht van verdere ontwikkeling van de opleidingen werd in elke sessie een voor de opleidingen relevant thema nader besproken. Aanwezig bij de eerste themasessie waren: het voltallige panel (de voorzitter, drie panelleden en de secretaris), de opleidingsdirecteur Bachelor Onderwijswetenschappen, de onderwijsdirecteur College POW, de ACVA-coördinator en werkgroepdocent eerstejaarsstudenten, een vertegenwoordiger communicatie en werving POW, de marketingadviseur bacheloropleidingen FMG, twee docenten en voorlichters/proefstuderende, twee studenten/voorlichters. Aanwezig bij de tweede themasessie waren: het voltallige panel (de voorzitter, drie panelleden en de secretaris), de opleidingsdirecteur Bachelor Onderwijswetenschappen, de onderwijsdirecteur College POW, de Mastercoördinator Onderwijswetenschappen, de onderwijsdirecteur Graduate School POW, de ACVA-coördinator die tevens betrokken is bij onderwijsoverleggen, de vakcoördinator Beroep/veldoriëntatie/stagecoördinator, twee docenten en twee studenten, onder wie de voorzitter van de studentgeleding van de Opleidingscommissie.

De opleiding heeft het panel de volgende twee thema's voorgelegd:

1. *Profilering en positionering van de bacheloropleiding Onderwijswetenschappen en instroom*

De opleiding wil graag haar instroom verhogen. Na een presentatie door de opleidingsdirecteur van de bachelor Onderwijswetenschappen, de marketingadviseur bacheloropleidingen FMG en een student over welke acties er de afgelopen jaren zijn ondernomen om de instroom te vergroten, de opleiding aansprekender te maken voor studiekeizers en hoe de werving van nieuwe studenten nu verloopt, ontpopt zich een gesprek dat het karakter heeft van een brainstormsessie. Het panel doet de volgende suggesties om de instroom te vergroten:

- Zet prominente, aansprekende personen in bij de voorlichting.
- Vraag studenten om op hun eigen oude middelbare school voorlichting over de opleiding te geven.
- Adviesbureau Youngworks had de opleiding in een eerdere fase aangeraden om in de voorlichting het 'leren' te benadrukken. De term 'onderwijswetenschappen' roept een sterke associatie met de schoolcontext op, hetgeen wellicht niet aantrekkelijk is voor studiekeizers. Het panel doet de suggestie om dit 'leren' wat minder vanuit een microperspectief, het individuele, te benaderen. Micro-zaken kunnen immers ook binnen organisaties bestudeerd worden. Meer nadruk op het veranderproces en op de interdisciplinariteit ('leren en veranderen', 'leren en innovaties', 'onderwijs en organisaties', etc.) zou in de ogen van het panel zinvol kunnen zijn. Daarmee blijf je weg van de directe associatie met de schoolcontext en komen ook het bedrijfsleven of de overheid als werkveldperspectief nadrukkelijker in beeld. Overigens adviseert het panel om in dat verband dan expliciet te spreken over 'bedrijfsleven' of 'overheid' in plaats van over 'buitenschoolse contexten'.

- De opleiding zou de mogelijkheden kunnen onderzoeken om haar naam te veranderen, omdat de huidige naam 'Onderwijswetenschappen' de lading onvoldoende dekt en ook bij de werving van nieuwe studenten ongunstig lijkt. Het panel realiseert zich dat de opleiding vastzit aan de clusternaam, maar als de opleiding samen optrekt met de opleiding in Utrecht en een goede onderbouwing geeft voor het verzoek tot naamsverandering, behoort naamsverandering wellicht toch tot de mogelijkheden. Overigens zou samenwerking met Utrecht ook op andere vlakken gunstig kunnen zijn, bijv. door elkaars expertise te benutten, naar elkaar te verwijzen, etc.
- Het panel adviseert om de uitstroomprofielen/rollen duidelijker en aantrekkelijker te maken. Probeer deze rollen zo *catchy* mogelijk te formuleren. Bijv. 'procesbegeleider (onderwijs)', 'influencer', 'innovatiemanager', 'verandermanager', 'verandercoach'.
- De opleiding zou kunnen onderzoeken of studenten zonder interesse in onderwijs toch in te passen zijn in het programma, bijv. via een track als 'Leren en veranderen/innoveren'. Immers, de minor Life long learning die de opleiding al aanbiedt, is ook succesvol bij dergelijke studenten. Tevens zou de opleiding dan kunnen overwegen of zij in de voorlichting van opleidingen als Bestuurskunde, Sociologie, Bedrijfskunde, Psychologie, Pedagogiek, etc. kan participeren of meegenomen worden. Een track/keuzepakket 'leren en veranderen/innoveren' zou binnen dergelijke opleidingen mogelijk goed kunnen passen.
- In de marketing zou de zichtbaarheid van de onderwijswetenschappen/onderwijswetenschappers in de maatschappij benadrukt moeten worden (bijv. onderwijswetenschappers in het nieuws, op TV).
- Kijk ook buiten de eigen discipline naar opleidingen die hebben geworsteld met de instroom en die erin geslaagd zijn de instroom te verhogen. Welke acties hebben zij ondernomen om het tij te keren?

2. *Ontwikkelen van een professionele identiteit van de student (afgestudeerde/alumnus)*

In een korte inleiding wordt de wens van de opleidingen toegelicht om studenten tijdens hun studie een professionele identiteit in de onderwijswetenschappen te laten ontwikkelen. Hoewel hieraan ook nu al wel aandacht besteed wordt tijdens de opleidingen, zouden de opleidingen in de toekomst meer structureel en vakoverstijgend aandacht willen besteden aan de professionele identiteitsontwikkeling en deze ook zichtbaarder willen maken voor studenten. Dit kan in de toekomst ook meegenomen worden in de voorlichting. De opleidingen denken zelf aan een vorm waarbij studenten op verschillende momenten reflecteren op leerervaringen die zij hebben opgedaan, waarbij de vier verschillende rollen die de opleiding heeft gedefinieerd als de verschillende aspecten van de professionele identiteit. nl onderzoeker, ontwerper en adviseur meso en macro, een hulpmiddel kunnen zijn. Eén van de vormen die overwogen worden is een portfolio.

Het panel geeft aan dat het bij het ontwikkelen van een professionele identiteit belangrijk is dat studenten verschillende ervaringen integreren. Opdrachten binnen de vakken worden idealiter gelinkt aan de rollen en studenten zouden daar dan op kunnen reflecteren. Ook zouden ze kunnen reflecteren op de link tussen deze rollen en op het feit dat aan een onderwerp gewerkt kan worden vanuit verschillende rollen. Het panel meent dat de domeinen en rollen voldoende kader vormen om de reflectie aan op te hangen.

Het panel benadrukt dat het bij de ontwikkeling van een professionele identiteit via reflectie belangrijk is om persoon, kennis en vaardigheden bij elkaar te brengen (de persoonlijke en professionele dimensie van professionele identiteit). Reflecteren *an sich* is geen heilige graal. Het is belangrijk om voor het opdoen van leerervaringen en de reflectie op deze ervaringen *agency*

bij studenten te stimuleren en te bevorderen. Idealiter zijn studenten zelf eigenaar van het leerproces en van het resultaat (bijv. studenten zelf thema's laten aandragen).

Verder is het belangrijk om de motivatie van studenten vast te houden met het oog op reflectiemoeheid. Het panel benadrukt dat het belangrijk is studenten er steeds op te wijzen waarom reflecteren op ervaringen belangrijk is. Ook geeft het panel aan dat het waardevol kan zijn als studenten hun ervaringen met elkaar delen, ook over de studie jaren heen. Dit zou bijvoorbeeld goed kunnen passen binnen de verdere ontwikkeling van de Community of learners.

Het panel merkt op dat het bij de professionele identiteitsontwikkeling belangrijk is dat de student binnen de leeromgeving een actieve rol heeft, waarbij persoon en kenmerken van die leeromgeving op elkaar zijn afgestemd. De opleidingen zouden niet te sturend moeten zijn in wat studenten moeten doen; wel de kaders aangeven, maar specifieke elementen van het leerproces en te bereiken leerresultaten meer open moeten laten, om zo een goede aansluiting te bewerkstelligen bij de leerbehoeften van de student en de wijze waarop de student leert. Dit geldt ook voor de toetsing/beoordeling. Het ontwikkelingsinstrument (portfolio of een andere vorm) is idealiter open in hoe studenten het gebruiken en zou verschillen tussen studenten in hoe het product eruit ziet mogelijk moeten maken. De beoordeling zelf zou dan bijvoorbeeld een pass/fail beoordeling kunnen zijn.

Verder wordt tijdens het gesprek besproken dat het belangrijk is om de ontwikkeling van vaardigheden, waaronder *social skills*, te koppelen aan de rollen. Sommige vaardigheden zijn voor bepaalde rollen belangrijker dan andere en dat ervaren studenten op die manier dan ook direct. Het panel doet in dit verband nog de suggestie om de rollen misschien in de vorm van een werkwoord te formuleren in plaats van in de vorm van een zelfstandig naamwoord (persoon), bijv. 'coachen', 'proces begeleiden', 'innoveren'.

Ten aanzien van de keuze voor de *vorm* merkt het panel op dat een portfolio een goede keuze kan zijn. In de ogen van het panel zou het portfolio een tool kunnen zijn voor o.a. het voorbereiden van de gesprekken met de mentor. De wijze van *inrichting* van het portfolio zou dan aan de studenten gelaten moeten worden. In het portfolio zouden studenten allerlei producten van hun ontwikkeling naar eigen keuze kunnen verzamelen (foto's, spraakmemo's, presentaties, etc.). Eventueel zouden de opleidingen een paar formats voor portfolio's aan studenten kunnen bieden. Het panel merkt op dat een showcaseportfolio botst met een ontwikkelportfolio. Over hoe beide typen portfolio's samen kunnen gaan in één portfolio dient zorgvuldig nagedacht te worden, omdat daarvan grote invloed uitgaat op de aard en inhoud van het onderliggend leerproces van de student.

Ten slotte adviseert het panel de opleidingen om studiepunten te koppelen aan het portfolio. Zo kan namelijk naar studenten toe gecommuniceerd worden dat dit onderdeel belangrijk is.